

LUOVA JA OSALLISTAVA SUOMI
KREATIVA DELAKTIGA FINLAND

Luovat alat ja kulttuuri maakuntauudistuksessa

Kirsi Siltanen, aluekoordinaattori
Creative and Inclusive Finland / Taideyliopisto

14.6.2017

”Sitten mä tajusin
ettei kukaan muukaan tiedä”

Maakuntaliiton kulttuurivastaava

1. Kulttuuri maakuntalakiluonnoksessa
2. Valmistelun prosessi ja vaihe maakunnissa
3. Sisältö ja painopisteet
4. Tästä eteenpäin

1. Kulttuuri maakuntalakiluonnoksessa

MAAKUNTALAKI 22.12.2016, MAAKUNNAN TEHTÄVÄT §6

9) aluekehittämismääräyksen tehtävät, alueen, sen elinkeinoelämän ja innovaatioympäristöjen kehittäminen ja rahoittaminen, näihin liittyvä koulutus ja osaamisen kehittäminen, kulttuurin edistäminen, yritys-, työ- ja elinkeinopalvelujen järjestäminen sekä kotoutumisen edistäminen

13) luonnon monimuotoisuuden suojelun edistäminen ja kulttuuriympäristön hoito

18) kulttuuria koskevien suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden yhteensovittaminen osana maakuntastrategian ja -ohjelman sekä maakuntakaavoituksen toteuttamista

IMPLISIITTISESTI MYÖS

2) hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen ja ehkäisevän päihdetyön asiantuntijatuki kunnille ja ehkäisevät palvelut

17) maakunnallisen identiteetin edistäminen alueella yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa

MITÄ ON MAAKUNTALAIN TARKOITTAMA KULTTUURI?

- ”Kulttuurin edistämisellä tarkoitetaan **aineettoman tuotannon, luovan talouden ja kulttuurimatkailun edistämistä** maakunnassa. Aineettomalla tuotannolla ja luovalla taloudella edistetään maakunnassa aineettoman tuotannon syntyä ja kasvua, luovan työn tekemisen edellytyksiä sekä tuotannon ja jakelun muotojen monipuolistumista. Kulttuurimatkailulla edesautetaan kulttuurimatkailun katto-ohjelman (Culture Finland) alueellista toteuttamista ja kulttuurin matkailullista tuotteistamista. ”

Maakuntalaki, yksityiskohtaiset perustelut, keskeneräinen luonnos
27.6.2016

- ”Momentin 18 kohdan mukaan maakunnan tehtäväalaa kuuluisi kulttuuria koskevien suunnitelmien ja kehittämistoimenpiteiden yhteensovittaminen osana maakuntastrategian ja -ohjelman sekä maakuntakaavoituksen toteuttamista. Kulttuuri koskee useita alueellisia toimijoita, kuten esimerkiksi kuntia, kyliä, oppilaitoksia, kulttuuria tuottavia laitoksia, kulttuuria tuottavia erilaisia ryhmiä, yrityksiä, yhdistyksiä sekä maakunnan asukkaita.
- Maakunnan olisi huolehdittava, että kulttuuria koskevat alueelliset suunnitelmat ja kehittämistoimet, kuten esimerkiksi kulttuurimatkailu ja aineeton arvonluonti, olisi sovitettu yhteen maakuntastrategian ja -ohjelman sekä maakuntakaavoituksen toteuttamisen kanssa. Näin kulttuurin näkyvyyttä ja rahoitusmahdollisuuksia voitaisiin parantaa ja **kulttuuri tulisi kiinteäksi osaksi maakunnan toimintaa ja kehittämistä.**”
- Maakuntalaki, yksityiskohtaiset perustelut, keskeneräinen luonnos 27.6.2016

MAAKUNTALAIN TEKSTI JA PERUSTELUT KOROSTAVAT LUOVAA TALOUTTA

- Elinkeino- ja kehityspainotus vahva
- Kulttuurin integroiminen maakuntien toimintaan, suunnitelmiin ja strategioihin; läpileikkaavuus
- Perinteisen kulttuuritoimen vastuu kunnilla, mutta tämän kulttuurityön mahdollisen maakunnallisen koordinaatio- ja kehittämisvastuun kirjaus lakiin ja perusteluihin on heikko

KULTTUURIN MAAKUNTAUUDISTUKSEN VALMISTELUN VALTAKUNNALLINEN TILANNE

- Kulttuurin maakuntahallinnolle ei ole valtakunnallista valmistelun tukea
- Käytettävissä on *Aineettoman arvonluonnin periaatepäätös* (2014), *Luova talous ja aineettoman arvon luominen kasvun kärjiksi* -raportti (ns. Brunilan raportti) (2017) sekä *Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan strategia 2025* (2017), jotka eivät kuitenkaan suoraan ota kantaa maakuntien kulttuuritehtäviin
- Kulttuuristen oikeuksien turvaaminen maakunta-, sote- ja kuntauudistuksessa -muistilista valmisteilla (Taike)
- YM teettää selvityksen kulttuuriympäristöjen huomioimisesta maakunnissa (MDI)
- Kotiseutuliitto tukee identiteettityötä maakuntakierroksilla ja kulttuurivastaavien tapaamisilla

2. Valmistelun prosessi ja vaihe maakunnissa

AINEISTO

- Maakuntien kulttuurivastaavien tai kulttuurin valmistelusta vastaavien kanssa käydyt keskustelut ja sähköpostit maalis-toukokuussa 2017 (15/18 maakuntaa)
- Lisäksi keskusteluja ELY:jen, Taiteen edistämiskeskuksen ja Kotiseutuliiton kanssa.

KULTTUURIN ASEMA VALMISTELUPROSESSEISSA ERI MAAKUNNISSA

Kulttuurilla vastaava ja
oma teemaryhmä
3/15 maakuntaa

Kulttuurilla vastaava,
joka ei ole mukana
valmisteluryhmissä
7/15 maakuntaa

Kulttuurilla vastaava,
joka mukana
valmisteluryhmissä
3/15 maakuntaa

Maakunnassa ei
kulttuurivastaavaa eikä
kulttuurin työryhmää
2/15 maakuntaa

KULTTUURIN VALMISTELUPOLKU ON EPÄVARMA

- Valmistelun intensiteetti polkuriippuvainen kulttuurin nykyisistä resursseista (0,05-1 htv), ja asemasta (johtaja – asiantuntija – hallinto) maakuntaliitoissa, suunta molemmissa ollut viime vuodet laskeva.
- Erittäin suuri merkitys johdon asenteilla: kulttuurimyönteisessä kehittämiskulttuurissa osallisuus valmisteluun ei ole kriittinen tekijä, päinvastaisessa suurikaan resurssi ei välttämättä varmista asemaa
- Maakuntaliittojen ja ELY:jen yhteistyö puuttuu monessa maakunnassa täysin kulttuurin ja luovan osaamisen alalla
- Useissa maakunnissa toimijuus rakentunut tai sitä vahvistettu maakuntaliittojen ja ELY:jen ulkopuolelta (erit. Taike, myös alueelliset luovien alojen tai kulttuurin verkostot)

PROSESSIN VAIHE LOPPUKEVÄÄLLÄ 2017

Kulttuurilla oma
valmistelu käynnissä tai
tehty
4/15 maakuntaa

Kulttuuri käsitelty osana
 muita teemaryhmiä
4/15 maakuntaa

Kulttuuri käsitelty
resurssiensiiro-
kysymyksenä
4/15 maakuntaa

Kulttuurilla ei valmistelua
tässä vaiheessa
3/15 maakuntaa

KULTTUURIN VALMISTELU EI OLE VIELÄ ALKANUT

- Monessa teemaryhmässä yksityiskohtainen sisältövalmistelu alkaa vasta väliaikaishallinnon aikana, eikä kulttuurilla siksi ole erillistä valmistelua
- Kulttuurin osalta tarkempia nykytila-analyysseja ja suunnitelmia on tehty muutamissa maakunnissa, mm. Etelä-Pohjanmaa ja Lappi
- Resurssien mekaanisessa siirrossa riski vähienkin kulttuuriresurssien hupenemiseen (>1 htv → 0 htv)
- Odottava ja ihmettelevä tilanne yleisempi kuin aktiivinen toimijuus. Osa tekee sen luottavaisena, osa on hyvin huolissaan ja epätietoinen

KULTTUURI JA LUOVAT ALAT MAAKUNTAOHJELMASSA, KEVÄÄN 2017 ARVIO

Kulttuuri ja/tai luovat
alat mainintana
7/11 maakuntaa

Kulttuuri ja/tai luovat
alat painopisteenä
4/11 maakuntaa

KULTTUURI JA LUOVAT ALAT MAAKUNTAOHJELMISSA

- Kulttuuri tulossa ohjelmiin joko hyvinvoinnin tai aluekehityksen kysymyksenä.
- Hyvinvointinäkökulma korostuu, vaikka lakiluonnos painottaa aluekehitys- ja elinkeinonäkökulmaa.
- Kulttuuri on tulossa kirjauksena strategiaan, mutta toimenpiteiden puute on hyvin tavanomainen tilanne
- Luovat alat kehystetään useammin tapahtumiin, vetovoimaan ja viihtyvyyteen kuin elinkeinohaaraksi tai muiden alojen kehityksen tukipalveluksi

3. Sisältö ja painopisteet

ALUEKEHITYS- JA KASVUPALVELUT

- Luovien alojen palvelut ja erityistarpeiden huomioiminen tällä hetkellä satunnaista, ja pitkälti yksittäisten ihmisten kiinnostuksen ja osaamisen varassa
- Valmistelu ei ole vielä keväällä 2017 siinä vaiheessa, että toimialoittaisia näkökulmia olisi mietitty

→ Luovien alojen erityistarpeiden tunnistaminen ja tukeminen, erikoistuneiden kasvupalvelumarkkinoiden syntyminen ja valtakunnallisen-paikallisen palvelupolun syntyminen ei tällä hetkellä näytä todennäköiseltä ilman aktiivisia toimia

IDENTITEETTITYÖ

- Identiteettityö tunnistetaan osaksi kulttuurityötä
- Strategiakirjauksena selvä, toimenpiteet vaikeampia keksiä
- Kärsii ”tanhua ja kotiseutuaatetta” -perusoletuksesta
- Kaipaa tuoretta ja muiden toimintojen kanssa sidottua näkemystä siitä, mitä on identiteettityö
- onko identiteettityö sidottava juuri maakuntatasoon (esim. kaupunkikulttuurin rakentaminen identiteettityönä)

KULTTUURIYMPÄRISTÖT

- Kulttuuriympäristöt menevät omassa putkessaan
 - Kulttuuriympäristöt eivät ole kulttuurivastaavien, vaan maakuntakaavoituksen käsissä
 - Näkökulma suojelussa, ei kehittämisessä tai uusien luomisessa
- Miten vahvistaa kulttuuriympäristöjen suojelun yhteyttä identiteetin, kulttuurin ja aineettoman arvonluonnin kehittämiseen ja mahdollistaa uusien kulttuuriympäristöjen synty ja tunnistaminen

KULTTUURIHYVINVOINTI

- Kulttuurin sisällyttäminen sosiaali- ja terveysalan rakenteisiin ja rahoitukseen
 - Nostetta kärkihankeasemasta ja lukuisista kehitys- ja tutkimusohjelmista, jotka tuottavat tietoa ja toimintamalleja
 - Maakunnalliset kulttuurihyvinvointisuunnitelmat
(Pirkanmaa kesäkuu 2017, suunnitteilla/harkinnassa ainakin viidessä maakunnassa)
- Tarjoaa uusia ideoita, uutta nostetta, kiinnostuneita yhteistyötahoja ja ehkä uutta rahoituspohjaa

KULTTUURIN PERUSPALVELUT

- Kulttuurin perusinstituutiot: kirjastot, museot, orkesterit, taiteen perusopetus ym. kuntien vastuulla, mutta huolehtiiko maakunta kuntien yhteistyöstä?
- Maakuntakirjastojen ja –museoiden lakimuutos haastaa maakunnalliset kulttuuri-instituutiot
- Maakunta uusien rahoitus- ja toimintatapojen kehittäjänä?
- Tämä kaikkein ristiriitaisin tehtäväkenttä: maininnat itsestään selvästä turhimpaan
- Tätä vaikein puhua poliittisesti läpi
- Laki ei tätä nosta esille

MAAKUNNAN KULTTUURITYÖN STRATEGINEN SUUNNITTELU

- Yleisimmin tavoitteena läpileikkaava näkökulma läpi toimialojen, ja se myös maakuntalain henki
 - kaivataan visiota, uusia toiminnan malleja ja perusteluja
 - on saatava kulttuurille myös toimenpiteitä
- Erillisiä kulttuuristrategioita ei nähty erityisen hyödyllisinä, hyödyllisempää integroida kulttuuri kaikkiin strategioihin ja ohjelmiin
 - Kuitenkin: erillisten kulttuuristrategioiden kommunikatiivinen merkitys ollut erittäin suuri, mm. sen avulla koottu verkostoja ja tehty kulttuuria näkyväksi
 - kulttuurin mielikuva konkretisoitava ja päivitettävä sekä maakuntien sisällä että muiden toimijoiden suuntaan

Tästä eteenpäin

”Jos vanha temppu
ei ole tuottanut kestäviä tuloksia,
on typeryyttä
tehdä vanhaa temppua
entistä kovempaa.”

Maakuntaliiton toimialajohtaja

KRIITTISIÄ PISTEITÄ

- Liittojen ja ELY:jen (+Avien) kulttuurin ja luovien alojen yhteistyö: nyt taakkana vanhoja kiistoja ja rajanvetoja. Yhteistyö on yllättävän monella alueella olematonta.
- Resurssien siirrot: onhan kulttuurilla jatkossa(kin) maakunnallinen resurssi
- Yksin tekeminen: moni kulttuurivastaava on työnsä kanssa yksin sekä alueellisesti sekä alueiden välillä. Maakuntien välinen yhteydenpito!
- OKM:n näkymättömyys maakuntaudistusprosessissa kokonaisuudessaan: kulttuurin ja luovan osaamisen alalta puuttuu huomio, tieto ja paine

MAHDOLLISUUKSIA

- Huolimatta uudistuksen epäselvyydestä - ja varsinkin siitä johtuen - nyt on mahdollisuus puhua, luoda ja varmistaa muutosta maakunnan kulttuurin ja luovan osaamisen edistämisessä
- Mahdollisuutena maakuntien kulttuurityön eri ulottuvuuksien (identiteetti, hyvinvointi, kulttuurin strategiat, vetovoima, aineeton arvonluonti) sitominen strategiseksi jatkumoksi
- Mahdollisuus rakentaa yhteistyömallit, vastuutukset ja edustukset nyt, kun tilanne on auki

Toimijuus otettava maakunnissa omiin käsiin.

Kukaan muu ei ole tulossa sitä tekemään.

LUOVA JA OSALLISTAVA SUOMI
KREATIVA DELAKTIGA FINLAND

Lisätietoja:

Aluekoordinaattori Kirsi Siltanen
Creative and Inclusive Finland / Taideyliopisto
kirsi.siltanen@uniarts.fi, 050 577 2934

